Vasile BAHNARU
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

POEZIA LUI GEORGE TOPÂRCEANU – SIMBIOZĂ DINTRE LEXICUL AUTOHTON ŞI CEL SAVANT

The poetry of George Topârceanu – symbiosis between native vocabulary and that academic

Abstract. This article broaches the specifics of George Topârceanu's poetry, and relying on the remarks of some Romanian literary exegetes, we conclude that this is the poem of „minor universe", with pronounced neoclassical accents. One of the ways to realize this poem is the symbiosis between the native vocabulary and the academic one.

Keywords: calque, classic, stylistic effect, irony, academic vocabulary, neoclassical, neologism, raillery, realistic, humour.

0. Poezia, literatura în general, este limba utilizată cu intenții estetice. Acceptând acest adevăr, putem conchide că analiza literaturii reclamă, în primul rând, cercetarea limbii acesteia, fie din punct de vedere literar, fie din punct de vedere lingvistic, fie, în definitiv, din ambele puncte de vedere concomitent. Stilistica literară studiază mai ales efectele stilistice, în timp ce stilistica lingvistică se ocupă de identificarea, explicarea şi descrierea mecanismului interior de producere a efectelor stilistice.

0.1. George Topârceanu nu cunoaşte o considerație unanimă de poet, unii exegeți literari evidențiindu-i fie lirismul, fie ironia poeziei sale şi foarte puțini îl apreciau ca poet autentic. Unul din primii exegeți care a examinat opera lui George Topârceanu a fost Garabet Ibrăileanu, care l-a definit drept „un poet liric", dar „un poet liric de o natură specială", care „combină în multe din poeziile sale, şi anume în cele mai reuşite, impresionabilitatea şi pasiunea celui mai subiectiv liric cu observația pătrunzătoare a unui realist", din care cauză „inspirația sa poetică ne dă o impresie neobişnuită de luciditate, dacă cumva luciditatea aceasta nu se datoreşte controlului pe care-l exercită inteligența asupra inspirației", considerând inteligența „facultatea (...) dominantă, creatoare" a poeziei lui. Cu alte cuvinte, pentru Garabet Ibrăileanu, „realizarea poetică a dlui Topârceanu" este inteligența care „joacă un rol neobişnuit", fiind o forță, o energie insolită şi remarcabilă a operei sale, „căci prin inteligență dl Topârceanu este stăpân pe toate mijloacele sale – senzații, imagini, sentimente –, din care ştie să scoată maximum de randament..."[1] În fine, opera lui poetică conține o varietate de exagerare, manifestându-se în izolarea şi reliefarea specifică a caracteristicilor realității transpuse în poezie, fapt ce individualizează, scoate în relief fizionomia poetică a lui George Topârceanu, constituind dimensiunea definitorie a poeziei sale.

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

0.2. George Călinescu distinge două modalităţi de interpretare a poeziei lui George Topârceanu: 1) poet mare şi 2) poet minor, menţionând totodată că prima „opinie este greu de susţinut", iar cea de-a doua poate fi incorect interpretată, întrucât calificativul *minor* are, în limba literară, două sensuri cu o pronunţată virtualitate de dezvoltare a unor nuanţe peiorative, negative: „**1.** Care nu a împlinit încă vârsta majoratului. **2.** Lipsit de importanţă, neînsemnat, secundar; *p. ext.* şters, slab". Mai corect ar fi, în opinia lui George Călinescu, să-l definim pe G. Topârceanu „un poet al universului mic", care se impune prin fineţea observaţiei şi virtuozitatea perfectă, acestea fiind etichetate drept „semnul clasicei inspiraţii"[2].

0.3. Analizând din punct de vedere stilistic poezia lui Topârceanu, Dinu Pillat constată „frecvenţa cu totul redusă a comparaţiilor şi metaforelor", atestând „o singură bucată" – *Cioara*, care „pare a ne dezminţi"[3] această opinie şi care „nu reprezintă decât un exerciţiu incidental de acrobaţie imagistică", metafora fiind la G. Topârceanu o raritate necesară: stelele sunt „licuricii înălţimilor albastre", aeroplanul este „un ţânţar cu coada lungă şi cu aripi nemişcate"; iepurele – „un măgar-miniatură", el dorind cu meticulozitate realistă „să noteze de cele mai multe ori lucrurile direct, cu cât mai puţine artificii"[4]. Să ne reamintim acest poem, în care poetul excelează în simbiozarea meritorie a lexicului neaoş, autohton şi a celui savant: *Câmpul alb, ca un cearşaf,/ Până-n zări se desfăşoară.../ Sus pe-un stâlp de* ***telegraf****,/ S-a oprit din zbor o cioară,/ Nemişcată-n vârf de par/ Ca o* ***acvilă*** *pe-un* ***soclu****,/ Oacheşă ca un hornar/ Şi* ***macabră*** *ca un cioclu;/ Neagră ca un* ***as*** *de* ***pică****,/ Sub nemărginitul cer;/ Singuratică şi mică/ Cât o boabă de piper;/ Gârbovă ca o feştilă/ Într-un cap de lumânare;/ Ca o mutră* ***imobilă****/ De harap cu nasul mare,/ Dar* ***sinistră*** *şi pârlită/ De la coadă până-n plisc,/ Ca o pajură trăsnită/ Într-un vârf de* ***obelisc****;/ Încrustată-n* ***atmosferă****/ Ca un ou de* ***ciocolată****;/ Amărâtă şi stingheră/ Ca o prună afumată;/ Cu* ***alura interlopă****/ Ca un* ***muzicant*** *în* ***frac****,/ Cuvioasă ca un popă/ Şi smolită ca un drac;/* ***Demnă****, ca un om* ***celebru****;/* ***Mistică*** *şi fără chef/ Ca un* ***basorelief****/ De pe-un* ***monument funebru****;/* ***Incomodă****-n soare, ca/ Un gunoi în ochi;* ***nefastă****/ Ca un* ***chibiţ*** *ce-ţi stă-n coastă/ La un joc de* ***bacara****;/* ***Suspendată*** *ca o* ***notă****/ Pe un* ***portativ gigant****;/ Slută, ca o* ***hotentotă****/ Părăsită de* ***amant****;/ Mică-n mijlocul* ***naturii****/ Ca un fir de praf de puşcă;/ Neagră cum e cerul gurii/ La un câine care muşcă;/ Cruntă ca o vânătaie/* ***Cauzată****-n* ***match*** *de* ***box****;/ Ca un bulgăre de* ***cox****/ Care-a stat o noapte-n ploaie;/* ***Resemnată****, ca-n* ***vitrină****/ O* ***reclamă*** *pentru* ***vulg****,/ Şi uşoară ca un fulg/ De funingine-n lumină;/ Tristă ca un* ***crep*** *de* ***doliu****/ În văzduhul* ***diafan****, –/ Ca un punct* ***aerian****/ Pe-al zăpezii alb* ***orgoliu****;/* ***Stranie*** *ca un ponos/ Al priveliştii de cretă;/* ***Solitară*** *şi* ***cochetă****/ Ca un cuc de* ***abanos****;/ Neagră, ca o muscă-n lapte,/ Şi* ***fantastică****-n* ***contur****,/ Ca un miez adânc de noapte,/ Cu lumină împrejur;/* ***Fină*** *ca o* ***acadea****/ De ţiţei topit la soare;/ Prinsă-n falduri de ninsoare/ Ca un fiong de catifea;/* ***Ireală****, ca un duh/ Cu* ***penajul*** *ei* ***feeric****, –/ Ca o cupă de-ntuneric/ Răsturnată în văzduh;/* ***Gravă*** *ca o rugăciune/ Şi posomorâtă ca o/* ***Figurină*** *de cărbune/ Cu* ***nuanţe*** *de* ***cacao****;/* ***Tragică****, ca o* ***emblemă****/ A obştescului sfârşit;/* ***Sumbră*** *ca o* ***anatem****ă/ Aruncată-n* ***infinit****;/ Mută-n liniştea câmpiei/ Ca un* ***bloc*** *de piatră arsă,/ Ca un ghem de beznă toarsă/ Din fuiorul*

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

veşniciei, –/ Atârnând de bolta goală/ Ca un uger de catran/ Unde pruncii lui Satan/ Vin, plângând, să sugă smoală;/ Piază-rea, ca un blestem/ Azvârlit aşa-ntr-o doară/ ***Creatorului suprem****, –/ Şi* ***banală****... ca o cioară!*

0.4. O poziție similară exprimă şi Alexandru Săndulescu[5], care constată că „sub raportul capacității metaforice Topârceanu lasă de dorit" şi se solidarizează cu ideea lui G. Ibrăileanu care l-a definit bine ca pe „un poet mai mult expresiv decât sugestiv", obținând efecte poetice nu atât prin exploatarea potențialului metaforic al limbajului, cât prin cunoaşterea vizuală şi auditivă a realității, ambele forme de cunoaştere fiind de o profunzime şi de o subtilitate demne de penelul marilor pictori sau de inspirația divină a compozitorilor de talent. Mai mult decât atât, această caracteristică a poeziei lui G. Topârceanu – dozarea, proporționarea limbajului poetic cu figuri metaforice – individualizează întreaga lui creație, fapt ce i-a permis lui Alexandru Săndulescu să releve un „autor mereu egal cu sine însuşi, bine definit de la început în formula lui lirică", fără a putea depista „la el acele etape de căutare, care fac ca opera anumitor poeți să fie bogată în sinuozități, rezervându-ne adesea de la un volum la altul surpriza unor ipostaze inedite de reprezentare în cuprinsul propriului lor univers perceptiv"[6], astfel încât stilul lui Topârceanu aproape că nu suferă modificări, de aceea, din punct de vedere formal, putem conchide că Topârceanu a rămas în toată opera sa un realist neoclasic.

Analizând eventualitatea definirii poeziei lui G. Topârceanu din perspectiva apartenenței la un curent concret de creație, Constantin Ciopraga îl califică „un clasic, însă un clasic cu viziunea epocii, fiindcă altfel clasicismul înseamnă trecut, canonizare, formă", dar „clasicismul lui e clasicismul unui realist"[7]. De altfel, şi Constantin Ciopraga, ca şi G. Călinescu, recunoaşte minorul ca preocupare centrală a poeziei lui G. Topârceanu, deşi nu-l numeşte, prezent în natură, în bucuriile şi suferințele omului, în viața necuvântătoarelor, în tablourile peisagistice, în simpatia pentru cei slabi şi dezarmați. Poetul se manifestă cu discreție, spirit şi inteligență, participând la suferința celor mici şi suferinzi, este un rațional şi un sentimental, el nu caută grandiosul, ci omenescul şi prezintă natura aşa cum este: cu sublimul, cu grația şi cu rivalitățile sau cu controversele ei. În poezia lui coexistă tradiția şi inovația, chiar şi la nivel de expresie (în lexic, de exemplu), relevând prezența unui spirit perspicace în perpetuă cercetare. Prin umorul şi şăgălnicia, hazul şi spiritualitatea sa, poezia lui G. Topârceanu este plină de lumină şi de un profund umanism şi specific național, având un limbaj artistic fin cizelat, bine echilibrat, servind drept model al unui triumf iminent al intelectului şi raționalului în poezia noastră.

Ajuns la maturitate poetică, G. Topârceanu abandonează clişeele din tinerețe, renunță la sentimentalismul inițial, devenind un realist veritabil, fapt recunoscut în poezia *Metamorfoză* din 1910, republicată în anul 1919: *Am plâns şi eu în versuri pesimiste/ Amorul meu dintâi, ca orice om./ Şi poate că aş fi sporit c-un tom/ Biblioteca sufletelor triste./ Dar azi vă dau o veselă agapă/ De inedite şi răzlețe pagini./ Durerea mea, topită în imagini, / Dispare ca un fulg de nea în apă.* Modalitatea de creație a lui G. Topârceanu este perfect justificată de noua realitate socială în care trăia, întrucât după Primul Război

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

Mondial societatea română a devenit una cu pronunțate ambiții practice, care a renunțat la veleitățile romantice antebelice şi urmărea obiective, mai ales, materiale. Tocmai din aceste considerente G. Topârceanu nu-şi putea permite să cultive o poezie romantică, devenită anacronică, şi se refugiază în poezia neoclasică, în care redescoperirea simplității din om, din natură şi din viață şi profunzimea trăirilor umane şi a microuniversului natural, în raport cu trăirile superficiale ale contemporanilor săi, au devenit un cult poetic şi o formă de existență a poetului, dat fiind că, aşa cum se confesa, „când şi mândria şi sentimentul acesta de jenă sunt excesive, poetul se răzbună întrecându-şi contemporanii în ironie şi luând în râs până şi propriile-i sentimente".

L-am putea deci defini pe G. Topârceanu drept un neoclasic în forma de expresie a ideii şi un realist în modul de interpretare a conținutului. Prin urmare, ar fi o eroare gravă dacă l-am califica drept un poet eminamente umorist, căci umorul, ironia, şăgălnicia, magia versului, atractivitatea poeziei lui nu constituie nici esența şi nici finalitatea ei, ci doar o modalitate de a le pune în valoare. În continuare, aş vrea să exemplific cele menționate anterior citând două poeme de George Topârceanu – *Primăvară*:

După-atâta frig şi ceață/ Iar s-arată soarele./ De-acum nu ne mai îngheață/ Nasul şi picioarele!/ Cu ***narcişi****, cu crini, cu* ***lotuşi****,/ Timpul cald s-apropie./ Primăvara asta totuşi/ Nu-i decât o* ***copie****./ Sub cerdac, pe lăuruscă,/ Cum trecură Babele,/ A ieşit un pui de muscă/ Să-şi usuce labele./ Păsările* ***migratoare****/ Se re-ntorc din* ***tropice****./ Gâzele* ***depun*** *la soare/ Ouă* ***microscopice****./ Toată lumea din ogradă/ Cântă fără* ***pauză****./ Doi cocoşi se iau la sfadă / Nu ştiu din ce* ***cauză****./ Un curcan stă sus, pe-o bârnă,/ Nu vrea să se bucure./ Moțul roşu îi atârnă/ Moale ca un ciucure./ Doar Grivei, bătrânul, n-are/ Cu ce roade oasele./ Că de când cu postul mare,/ Toate-i merg de-a-ndoasele./ Pentru câte-a tras, sărmanul,/ Cui să ceară daune?.../ Drept sub nasul lui, motanul/ A venit să miaune./ Dar acum l-a prins potaia/ Şi-a-nceput să-l scuture.../ Peste toată hărmălaia/ Trece-n zbor un fluture./ Pe* ***trotuar****, alături* ***saltă****/ Două fete vesele.../ Zău că-mi vine să-mi las baltă/ Toate* ***interesele****!*

şi *Câinele ovreiului*:

Într-un an, cândva-ntr-o vară,/ Nu ştiu unde, în ce sat,/ Un ovrei mergând cu marfă/ Într-o curte a intrat./ Şi cum intră el pe poartă/ Cu ***bagajul*** *la spinare, / Hop, îi sare înainte / Un dulău urât şi mare. / „Ce să fac acum? se-ntreabă/ Bietul Iţic supărat./ Dacă strig să vie omul,/ Pân' să vie – m-a mâncat!/ Dacă plec pe poartă iară, – / Aş pleca eu bucuros,/ Dar dulăul e în stare/ Să m-apuce pe din dos.../ Nici încolo, nici încoace,/ Eu mai bine stau pe loc;/ Şi-am să-l iau cu vorbă bună, –/ Chiar aşa să am noroc!"/ – Moi Grivei, zic zău, ascultă,/ De când umblu eu pe jos/ N-am văzut în toată lumea/ Un cățel aşa frumos!/ Mă mai duc la târg eu, lasă,/ Ți-oi aduce un covrig./ Ce folos ai dacă latri?/ Parcă-ți iese vrun câştig?/ Moi Grivei, tu eşti cuminte,/ Ce-ai cu mine de-mpărțit?/ Am venit la badea Gheorghe, –/ Ei şi ce-i dac-am venit?/ N-am să stau un an la dânsul,/ Plec îndată la haham.../ Dar dulăul se repede/ Şi mai tare: Ham! ham ham!/ – Stai pe loc! Ai-vei mi-e frică!/ Ci păcat că n-am o puşcă!/ Badi Gheorghe, badi Gheorghe,/ Ieşi afară*

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

că mă muşcă!/ Badea Gheorghe iese-n uşă,/ Dă c-o piatră după câine/ Şi-apoi zice: – Nu te teme!/ Ține-ți inima, jupâne!/ Nu ştii vorba românească/ De la moşi-strămoşi lăsată,/ Că un câine care latră/ Nu te muşcă niciodată?/ – Ştiu proverbul – zice Iţic –/ Că-l avem şi la ovrei,/ Ştiu prea bine... dar e vorba/ Dacă-l ştie şi Grivei!

Este demn de atenție faptul că G. Topârceanu nu renunță la acest procedeu nici în poezia erotică, prin excelență, poezie a suferinței, exemplu concludent servind poezia *În drum*: *Peste firea mută doarme/ Cerul plin de stele./ Patru plopi ascund în umbra/ Casa dragii mele./ Dar mi-a fost pesemne calea/ De-un duşman ursită:/ Am găsit lumina stinsă,/ Uşa zăvorită.../ De trei nopți aceeaşi cale/ Bate călătorul./ Cine n-are dor pe vale/ Nu-mi cunoaşte dorul./ Gânduri triste, mâine sară/ Viu în ciuda voastră, –/ Şi de-o fi zăvor la uşă/ Intru pe fereastră!* şi *Scrisoare*: *Tu, icoana primăverii,/ Scumpă floare de-albăstriță!/ Ți-am trimis pe vântul serii/ O guriță./ Fată blândă, visătoare,/ Mâine, când răsare luna,/ Să-mi trimiți din depărtare/ Şi tu una!*

Poezia lui G. Topârceanu reprezintă o confesiune continuă, determinată de o alternanță de sinceritate şi autopersiflare, de o accentuată notă umoristică, de o ironie debordantă, de un joc ingenios, inteligent şi sensibil, de practicarea trecerii de la parodie la liric, adică poezia lui G. Topârceanu nu aparține, cum s-a afirmat, unui poet, prin excelență, umorist, ci unui poet liric de o natură specială, care îmbină în mod fericit lirismul duios cu spiritul ironic, înscriindu-se în cohorta scriitorilor neoclasici realişti. În această ordine de idei sunt concludente primele două fragmente din *Rapsodii de vară*:

I

Cine-ar putea să spună/ Câți ***secoli*** *au trecut/ De-o lună,/ De când nu te-am văzut?.../ Salcâmii plini de floare/ Se uită lung spre sat,/ Şi-n soare/ Frunzişul legănat/ Le-atârnă ca o barbă.../ Acolo mi-am găsit/ În iarbă/* ***Refugiul favorit****./ Acolo, ca-ntr-un* ***templu****,/ De-atâtea dimineți/* ***Contemplu****/ O tufă de scaieți./ Pe când departe-n zare,/ Mirat ca un copil,/ Răsare/ Un* ***astru inutil****...*

II

Iubito, fără tine/ Începe-o nouă zi.../ Dar cine/ Le poate socoti?/ Că zilele-n restrişte/ Se-nalță şi apun/ Ca nişte/ ***Baloane*** *de săpun.../ Cu mâinile sub tâmplă/ Cum stau aşa culcat,/ Se-ntâmplă/ Un* ***fenomen*** *ciudat:/ Privirea mea* ***distrată****/ Prin negre rămurişti/ Mi-arată/ Doi ochi adânci şi trişti/ Şi-n orice strop de rouă/ Văd două brațe, mici/ Ca două /Picioare de furnici./ Dar dacă o lăcustă,/ Din verdele talaz,/* ***Robustă****/ Îmi sare pe obraz, –/ Din ochii mei dispare/* ***Mirajul interpus****,/ Pe care/ L-am zugrăvit mai sus,/ Şi-n ochii mei deodată,/ Ca-n alte dimineți,/ S-arată/ O tufă de scaieți...*

Totodată, este necesar să amintim că „în *Balade vesele şi triste*, primează liricul, umorul duios, ironia menținându-se pe un plan secund, iar în *Parodii originale* spiritul critic, maliţiozitatea şi umorul autorului se află în prim-plan”[8].

0.5. Inteligența lucidă, înțelepciunea, sensibilitatea acută şi spiritul tumultuos din poezia lui G. Topârceanu contribuie, într-o mare măsură, la diminuarea lirismului

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

autorului, aproape la „dezintegrarea” lui şi ca urmare deschide „drum ironiei”[9]. Cu alte cuvinte, fascinația şi savoarea poeziei lui G. Topârceanu nu este obținută prin camuflarea sau evitarea aproape totală a construcțiilor metaforice, ci prin utilizarea ingenioasă şi creatoare a lexicului, grație căruia autorul obține efecte expresive formidabile, din care rezultă ironia, umorul, râsul, persiflarea, zeflemeaua şi chiar tristețea sau durerea, căci umorul maschează, de regulă, o adâncă amărăciune sau suferință sufletească. La G. Topârceanu, „râsul devine un corectiv; umorul are o funcție înaltă: impunerea valorilor spirituale, respectul omului” [10], dar, întrucât umorul poetului e un aspect al umanismului, poetul umanizează astfel din universul mic existența efemeră a gâzelor, a florilor amenințate de diferite calamități naturale şi îl preocupă viața ființelor umane fragile, demne de toată compasiunea. În fine, limbajul poetului, peisajul, istoria, datinile, tradițiile neamului nostru constituie o strălucită expresie a specificului național, la care se aliniază tonalitățile grave, uşor melancolice, alternând „cu aparent improvizate ritmuri săltărețe”, cu „optimismul, voia bună” şi toate acestea au forma impecabilă „a unui vers cizelat cu minuțiozitate de artizan, de-o rară sobrietate, perfecțiune şi muzicalitate” [11].

Deşi versurile lui Topârceanu s-au bucurat şi continuă să se bucure de succes de public, datorat antropomorfizării mucalite a plantelor şi animalelor celor mai banale, nu pot admite că George Topârceanu, spiritual din fire, „n-a avut totuşi forța să-şi înfrâneze dorința de succes facil” şi a oferit cititorilor o tipică literatură „de consum”, „o literatură de vacanță, echivalentul unei cafele ori al unei carafe de vin”[12]. Cu toate acestea un lucru este incontestabil: G. Topârceanu este un poet remarcabil, având „o natură duală, e în acelaşi timp jovial şi duios, niciodată atât de vesel încât să frizeze ridicolul, niciodată atât de duios încât să devină dulceag”[13], chiar dacă a cultivat în poezia sa şi ludicul sau agreabilul, ca în *Balada chiriaşului grăbit*, *Acceleratul*, *Romanța gramofonului* etc.

1.0. Aşadar, nota definitorie a operei lui Gheorghe Topârceanu este un aliaj *sui generis* de umor şi sentimentalitate, având drept procedeu preferat simbioza dintre lexicul autohton şi cel savant, adică poetul îşi disimulează stările sufleteşti prin umor, autoironie şi autopersiflare, acestea referindu-se nu numai la eul poetic, dar şi la cei mici, fără apărare, umiliți şi ofensați, căci tot ce e mărunt, nebăgat în seamă, apăsat, tot ce suferă (oameni, dobitoace, gâze, plante) se bucură din partea lui de o atenție tandră[14].

Un procedeu frecvent folosit de poet pentru a-i comunica poeziei ironie, umor, spirit persiflant constă în utilizarea simultană, în coexistența textuală paralelă a unui termen savant şi a unui termen autohton, neaoş, prozaic. Termenul *savant* nu este numai o trăsătură fundamentală a poeziei lui Topârceanu, dar şi formula ingenioasă care, dezvoltându-se în tiparele clasice, a izbutit să închege un mesaj profund original. „Poezia lui Topârceanu învinge timpul datorită acestui spirit care se acordă perfect cu tradiția, dar în acelaşi timp şi cu cerințele poeziei noi, prin etalarea unui nou erou liric”[15].

Prin lexicul savant poezia obține prospețime poetică, el constituind elementul de bază al fragmentului poetic respectiv, termenul principal al contrastului umoristic.

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

De altfel, umorul din poezia lui Topârceanu nu-l provoacă numai cuvântul savant, ci, în primul rând, „convenţiile sociale, aplicate la viaţa plantelor, păsărilor şi animalelor[16]. Obiectivul principal al acestei poezii este crearea unei stări de afabilitate şi amabilitate, provocarea unui râs tonic, sănătos şi duios. Până la urmă, efectul moral al poeziei se reduce la descifrarea unei tragedii sau a unei tragicomedii în lucruri mărunte, banale şi în aparenţă insignifiante: păsările şi animalele domestice, păunii şi bibilicile, broaştele, furnicile, greierii şi melcii au „istoriile" lor, în care se reproduce parcă o a doua viaţă umană.

1.1. Credem că este necesar să operăm aici nişte explicaţii în problema noţiunii *termen savant*. Lingvistica română se impune, uneori, prin falsă originalitate. Un exemplu concludent în această ordine de idei îl constituie modul de interpretare a noţiunii *neologism* în studiile de romanistică. Astfel, sunt considerate neologisme împrumuturile recente, intrate în limbă începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, precum şi o serie de cuvinte formate în interiorul limbii române prin combinarea a două sau mai multe elemente formative, dintre care cel puţin unul este neologic. Cu alte cuvinte, „termenul *neologism* (cuvânt nou) cunoaşte două accepţii: în sens larg, este *neologism* orice cuvânt nou, împrumutat sau creat prin mijloace interne; în sens restrâns, numai cuvântul străin, împrumutat la o dată nu prea îndepărtată, se numeşte *neologism*"[17]. Prin urmare, neologisme propriu-zise ar urma să fie considerate „cuvintele împrumutate în perioada de timp acoperită de conceptul *limbă română contemporană* şi despre care vorbitorii au conştiinţa că sunt cuvinte noi"[18]. În baza acestor speculaţii, se ajunge la concluzia că „un cuvânt este neologism atâta timp cât este simţit ca o noutate, iar caracterul neologic al cuvintelor cunoaşte diferite grade, dacă privim lucrurile de pe poziţiile evoluţiei limbii. La stabilirea acestei gradaţii trebuie avut în vedere criteriul timpului şi al frecvenţei. Cu cât un cuvânt se învecheşte şi are circulaţie largă, cu atât se pierde aspectul său de inovaţie"[19]. În acest context, putem constata cu satisfacţie că în cele două secole şi mai bine, în special din momentul afirmării Şcolii Ardelene, ca moment crucial al resurecţiei naţionale şi al modernizării conceptelor şi a limbii române, asimilarea neologismelor s-a realizat într-un ritm deosebit de dinamic, îmbogăţind şi rafinând mijloacele de expresie, „potenţând viguros romanitatea ei specifică"[20].

1.2. La o analiză cât de cât serioasă a inventarului de cuvinte al dicţionarelor explicative se constată că mai bine de jumătate din vocabularul limbii române moderne este format din neologisme intrate în limbă în decursul ultimilor 3-4 secole. Mai mult, comparând inventarul de cuvinte al dicţionarelor explicative cu cel al dicţionarelor de neologisme, constatăm că majoritatea unităţilor lexicale figurează în ambele tipuri de dicţionare.

Din aceste considerente, suntem de părerea că termenul *neologism* urmează să fie rezervat exclusiv pentru cuvintele împrumutate de curând dintr-o limbă străină, cele formate pe teren românesc cu ajutorul resurselor interne de derivare sau calchiate după modele străine, iar celelalte unităţi lexicale, cele mai multe „fiind bătrâne ca iarna" în română, urmează să fie repartizate la straturile lexicale corespunzătoare (vocabularul

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

comun sau esențial, lexicul științific și tehnic, vocabularul livresc etc.). Tot în această ordine de idei, ar mai fi o soluție. Referitor la limba franceză, s-a demonstrat că „dacă se formează sau intră în franceză cuvântul trebuie să ia caracterele unui cuvânt «francez», fie fizionomia de cuvânt nonsavant, fie fizionomia de cuvânt savant, întrucât lexicul nostru se împarte începând cu ultima perioadă a Evului Mediu în aceste două tipuri”[21]. Să amintim că în română, ca și în alte limbi romanice (franceza, italiana, spaniola), a avut loc un proces similar și, ca urmare, vorbitorii limbii române fac distincția dintre cuvintele vechi sau străvechi ale limbii, care se deosebesc mai ales prin aspectul lor fonetic, și cuvintele intrate în limbă pe cale savantă sau livrescă, care de asemenea au o formă fonetică distinctă în raport cu cele neaoșe. Din aceste considerente suntem de părere că a sosit timpul să renunțăm la termenul *neologism* (cu o semnificație atât de extinsă, cunoscută numai în lingvistica română) pentru a numi cuvintele *savante*, iar termenul *neologism* să-l limităm la denumirea cuvintelor intrate recent în limbă fie dintr-o limbă străină, fie formate în română, fie calchiate după unele modele străine. În ceea ce privește îmbinarea „cuvinte străine”, aceasta urmează să fie utilizată în sensul ei direct și să fie rezervată numai cuvintelor luate din alte limbi cu tot cu ortografia și ortoepia originară, fără a se fi acomodat la normele fonetice și morfologice ale limbii române.

Examinând modul de funcționare a „neologismelor”, constatăm că acestea fac parte din cele mai variate stiluri și registre ale limbii: beletristic, administrativ, publicistic, popular, livresc, familiar, științific, tehnic etc. Mai mult, o mare parte din aceste unități lexicale numite neologice au pătruns în limbajul comun al vorbitorilor de limbă română. Și încă un moment de importanță deosebită: o parte considerabilă a așa-ziselor neologisme a pătruns în română odată cu primele monumente literare scrise în română, având-du-se în vedere cărturari de talia lui Dosoftei, Antim Ivireanul, Dimitrie Cantemir, cronicarii moldoveni și cei munteni[22].

1.3. Pentru a spulbera mitul despre existența unor neologisme cu o vechime de peste 200-300 de ani, am spicuit, din operele unor oameni de litere care au stat la temelia scrisului românesc în limba țării, câteva zeci de cuvinte „neologice”, adică savante, pe care le înseriem mai jos în ordine alfabetică: – *..Într-acela an lăcuste neaudzite vacurilor, care toate semnele în loc bătrânii și* ***astronomii*** *în Țara Leșască a mare răutăți că suntu ace-tor țări meniia* (Miron Costin); *... Că giurământul carile prea altora viață stăruitstă, cu chipurile carile de dobitoace și depasiri în ceriu a* ***fi astronomii*** *adeveresc să asamănă* (Dimitrie Cantemir); **atomist** – *„Adevărat dară că la acesta lucru dovedele a căderilor vechi aporiia de n-ar dezlega, nu cu puțină înăduşala a tot sufletul filosofiia* ***atomistilor*** *socotelele muritorilor și cu dânsele împreună lucrurile lumești ar stăpâni* (Dimitrie Cantemir); **colos** – *Așijderea, videm că cele în meșterșug a să tocmi decât a să face mai lesne și decât amândoaă mai lesne stricarea, că piramidele Eghiptului,* ***colosul*** *Rodosului, raiul Vavilonului, capiștea Efesului... ?* (Dimitrie Cantemir); **cometă** – *Că era să să pomenească la domnia lui Vasilie-vodă, pentru* ***cometa,*** *adecă steaoa cu coadă, care s-au prilejit cu câțva ani mainte de aceasta*

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

aşea de grea premeneală aceştii domniei (Miron Costin); **comisar** – *Şi au triimis fermanul pe omul inglezului, de l-au dat la **comisarii** leşeşti* (Ion Neculce); **consul** – *Aşa însemnează aceste stihuri ale acelui dascal, pomenindu pre acel Fleac, căruia numele la Istoriile Râmului ieste Fulvius Fleacus **consul,** precum chiema ei pre atuncea hătmăniile lor* (Miron Costin); **custodie** – *Şi îngropându-se i s-au pecetluit groapa, precum la Mathei, cap 27 zice: Aveți **custodie,** mergeți de întărâți cum ştiți; iară ei mergând au întărit groapa, pecetluind şi piatra împreună cu **custodia*** (Antimn Ivireanul); **dictator** – *El pururе pe-acela ş-alege, Au **dictator** sau consul în sănat, Care-i dă, l-măguleşte,-i să-îmbie* (Ion B.-Deleanu); **figură** – *Ştiia că cele de multe ori amăgele şi minciunoase văpsele toată zugrăvala şi chipul adevărului scârnav au muruit şi la cel luminos chip şi a adeverinții **figură** a vini preste putința şarurilor a fi dzicea* (Dimitrie Cantemir); *filosofeşti în bolbăieturi sofisticeşti să să prefacă"* (Dimitrie Cantemir); **instrument** – *Alții dzicea: „Coşcodanul Tharsisului vechiu (carea acmu să dzice America) căci în **instrumentul** muzicăi poate cântece alcătuite a cânta"* (Dimitrie Cantemir); **labirint** – *Şi aşe, cu toții în **labirinthul** neaflării şi în rătăcirea nenemeririi ar fi rămas, de nu în munți pre aceia vreme jiganiia carea Hameleon să cheamă s-ar fi aflat (că precum în tot adevărul organul dreptății, aşe în toată minciuna organul strimbătății a lipsi nu poate), a căruia fire în toate fețele a să schimba, precum să fie, mai denainte s-au pomenit* (Dimitrie Cantemir); **monarhie** – *Iară cel mai de pre urmă al mieu cuvânt ieste că adunarea aceasta chedzi răi ş-au vrăjit, de vreme ce numele fiindu-i adunare, altora cu lucrul ieste strămutare şi slava titului de **monarhie,** iară fapta îi ieste de tiranie* (Dimitrie Cantemir); **organ** – *Lăudați pre toate locuri Cu tâmpene şi cu giocuri, Lăudați-l să răsune În **organe** tinse-n strune* (Dosoftei); **piramidă** – *Turnul cel mare a lui Nevrud aciia ce-l făcură Şi cei cu **piramide** mari de-atunce să trecură* (Dosoftei); **planetă** – *Deci, după ce părintele **planetelor** şi ochiul lumii radzele supt ipoghei îşi sloboade şi lumina supt pământ îşi ascunde* (Dimitrie Cantemir); **pompă** – *Că amintrilea mulți înțelepciunea cuvântului îndestul au, iară de lucrul ei prea lipsiți sint; şi împotrivă, mulți de **pompa** şi frumusețea cuvântului sint depărtați, iară faptele îi arată precum cu înțelepciune a fi încorunați)* (Dimitrie Cantemir); **silogism** – *„De care lucru, urmadză ca şi acmu (că cel într-una ispitit, acela şi în multe ispitit să crede) alcătuirea **siloghismului** arătătoriu să încheie înşelătoriu şi sentențiile filosofeşti în bolbăieturi sofisticeşti să să prefacă* (Dimitrie Cantemir); **stemă** – *Unde-i iaste **stema** şi podoabele şi celialalte lucruri ce să cuvin împăraților?* (Antim Ivireanul); **sumă** – *A dooa dar, câtă **sumă** de ai au împărățit acel împărat, ce au fost aşa blestemat, nu bun* (Grigore Ureche); **teatru** – *Sau cu fapta aievea şi de adevărate să le arete şi pre cel din moşie şi pre cap giurat neprieteşug, în theatrul a toată lumea, cu dobe şi cu surle să-l scoață* (Dimitrie Cantemir); **tiran** – *Ce ca un tiran au triimăs pe Macrei, vătavul de păhărnicei, cu slujitori de l-au luat decolo, de la casa lui de la Bărboşi, de l-au dus păn-în Roman, şi i-au tăiat capul* (Ion Neculce); **tiranie** – *Şi mirându-se, cum va face să n-aibă siială de boieri ce era capete țărâi Munteneşti, cu mare şi nespuse tiranie, 30 de boieri, tot fruntea aceii țări, au omorât ş-au pus pre voia sa boieri* (Miron Costin) etc.

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

2.0. În lingvistică şi în special în stilistică, se vorbeşte mult despre necesitatea concordanței stilistice a lexicului, de excludere a dezacordului stilistic dintre unitățile lexicale. Într-un cuvânt, este vorba de interzicerea utilizării într-un text popular a cuvintelor savante. Cu toate acestea atestăm multe cazuri de coexistenţă a vocabularului popular şi a celui savant, această coexistență producând efecte stilistice dintre cele mai imprevizibile. În această ordine de idei este concludentă utilizarea unităților savante alături de cele populare în poezia lui George Topârceanu: *Drum de vis! E clipa mutei* ***agonii****/ Când alaiul Nopții zboară pe câmpii*; *Acolo, ca-ntr-un* ***templu****,/ De-atâtea dimineți/* ***Contemplu****/ O tufă de scaieți; Pe când departe-n zare,/ Mirat ca un copil,/ Răsare/ Un* ***astru*** *inutil...*; *Cu mâinile sub tâmplă/ Cum stau aşa culcat,/ Se-ntâmplă/ Un* ***fenomen*** *ciudat…*; *Dar dacă o lăcustă,/ Din verdele talaz,/* ***Robustă****/ Îmi sare pe obraz, –/ Din ochii mei dispare/* ***Mirajul interpus****...*; *Pământul încropit/* ***Vibrează****/ Adânc şi liniştit*; *Sunt gâze şi gângănii/ Ce sar şi fac mereu/ Mătănii/ Când trec prin dreptul meu,/ Şi-mpreunându-şi zborul,/ În ierburi îşi ascund/* ***Amorul****/* ***Multiplu*** *şi* ***fecund****.*; ***Buchetele*** *de trestii dormeau cu foşnet lin*; *Era o lună plină în fiecare baltă,/ Şi-n fiecare undă o piatră de* ***rubin***; *Ostroave mari de umbră închipuiau corăbii,/ Iar papura, mişcată în treacăt de* ***zefiri****,/ Nălța mănunchi în aer tremurătoare săbii*; *Se ridicau departe prelungi bătăi din palme/ Şi note-adânci de* ***flaut*** *ieşeau de jos, din stuh*; *Părea că* ***lapidează*** *tăcerea nopții calme/ O grindină de note zvârlite în văzduh*; *Şi cum deasupra apei s-amestecau întruna/ Umplând singurătatea de freamăt viu, părea / Că toate laolaltă* ***apostrofează*** *luna*; *Erau ocări în larma lunaticei* ***orchestre****/ Şi rugă arzătoare în tainicul ei zvon./ Spuneau Nemărginirii durerile* ***terestre****/ Cu imnul lor zadarnic,* ***solemn*** *şi* ***monoton****.../ Cum le-ascultam din umbră* ***acvatica fanfară****,/ Sub cerul* ***vast*** *al nopții cu ele-am retrăit/ O noapte luminoasă din era* ***terțiară****./ Nefericit şi singur ca primul* ***troglodit***; *Ciripesc cu glasuri mici/ Cinteze şi pitulici./ Doar un pui de pițigoi,/ Într-un vârf de fag pitic,/ Stă cu penele vulvoi/ Şi făcând pe supăratul:/ – Ce să fie? Nu-i nimic./ A trecut* ***Accelerатul****...*; *Şi deodată, dintre dealuri/ Se desprinde larg un zvon/ Depărtat şi* ***monoton****,/ Ca un murmur lung de ape/ Revărsate peste maluri...*; *Iar în urmă-i, din tufişuri,/ De prin tainice-ascunzişuri,/ Se ivesc pe jumătate/ Păsările ciufulite,/* ***Alarmate****/ Şi-ngrozite*; *Vin' cu mine să ne pierdem în zadar/ Printre galbenele rarişti de stejar,/ Cu sfioase* ***campanule*** *şi sulfine,/ Pe cărări pe unde nimeni nu mai vine*; *Dulce zumzet somnoros şi* ***ireal****/ Să ne cheme spre poienile din deal*; *Şi cum stai cu ochii-nchişi pe jumătate,/ Soare galben printre ramuri nemişcate/ Să-ți învăluie-n tăcere şi-n lumină/ Fruntea mică de domniță* ***bizantină***; *Iar la-ntoarcere, să trecem prin păşuni/ Şi prin funduri de livadă cu aluni,/ Printre garduri fumurii şi* ***solitare****/ Ce se uită-n urma noastră cu mirare...*; *Cu* ***acorduri*** *lungi de* ***liră****/ I-au răspuns fânețele*; *Mai târziu, o coțofană/ Fără* ***ocupație****/ A adus o veste-n goană/ Şi-a făcut* ***senzație***; *Şi-auzind din depărtare/ Vocea lui* ***tiranică****,/ Toți ciulinii pe cărare/ Fug cuprinşi de* ***panică****...*; *Un lăstun, în* ***frac****, apare/ Sus pe-un vârf de trestie/ Ca să ție-o cuvântare/ În această* chestie*./ Dar broscoii din răstoacă/ Îl* ***insultă****-n* ***pauze****/ Şi din papură-l* ***provoacă****/ Cu prelungi* ***aplauze***; *Un țânțar, nervos şi foarte/ Slab de* ***constituție****,/ În zadar vrea să ia parte/ Şi el la* ***discuție***;

BDD-A25088 © 2016 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

Poliţai din naştere,/ Peste baltă şi ***boschete****/ Vine-n* ***recunoaştere****/ Cu poruncă de la* ***centru****/ Contra vinovatului,/ Ca să-l* ***aresteze*** *pentru/* ***Siguranța statului****.../ De* ***emoție****, în* ***surdină****,/ Sub un snop de bozie,/ O păstaie de sulcină/ A făcut* ***explozie****./ Florile-n grădini* ***s-agită****./ Peste* ***straturi****,* ***dalia****,/ Ca o doamnă din* ***elită****/ Îşi îndreaptă* ***talia****./ Trei* ***petunii*** *subțirele,/ Farmec dând* ***regretelor****,/ Stau de vorbă între ele:/ „Ce ne facem, fetelor?...” / Floarea-soarelui, bătrână,/ De pe-acum se sperie/ C-au să-i cadă în ţărână/ Dinții, de* ***mizerie****./ Şi cu galbena ei zdreanță/ Stă-n lumina matură,/ Ca un talger de balanță/ Aplecat pe-o latură.../ Între gâze, fără frică/ Se re-ncep* ***idilele****./ Doar o gărgăriță mică,/ Blestemându-şi zilele,/ Necăjită cere sfatul/ Unei molii tinere,/ Că i-a dispărut bărbatul/ În* ***costum*** *de ginere./ Împrejur îi cântă-n şagă/ Greierii din* ***flaute****./ „Uf, ce lume, soro dragă!”/ Unde să-l mai caute?/ L-a găsit sub trei grăunțe/ Mort de* ***inaniție****./ Şi-acum pleacă* ***să anunțe****/ Cazul la* ***poliție***; *Jos, pe-un vârf de* ***campanulă****/ Pururea-n* ***vibrație****,/ Şi-a oprit o* ***libelulă****/ Zborul plin de* ***grație***; *Mic, cu solzi ca de balaur,/ Trupu-i fin se clatină,/ Giuvaer de smalț şi aur/ Cu sclipiri de* ***platină***; *Dar deodată, pe coline/ Scade* ***animația****.../ De mirare parcă-şi ține/ Vântul* ***respirația****./ Zboară veşti* ***contradictorii****,/ Se-ntretaie ştirile.../ Ce e?... Ce e?... Spre podgorii/ Toți întorc privirile./ Iat-o!... Sus în deal, la strungă,/ Aşternând pământului/ Haina ei cu* ***trenă*** *lungă/ De culoarea vântului,/ S-a ivit pe culme Toamna,/ Zâna* ***melopeelor****,/ Spaima florilor şi Doamna/* ***Cucurbitaceelor****.../ Lung îşi flutură spre vale,/ Ca-ntr-un* ***nimb*** *de* ***glorie****,/ Peste şolduri* ***triumfale****/ Haina* ***iluzorie***; *Gâze, flori întârziate!/* ***Muza*** *mea* ***satirică****/ V-a-nchinat de drag la toate/ Câte-o* ***strofă lirică****./ Dar când ştiu c-o să vă-nghețe/ Iarna* ***mizerabilă****,/ Mă cuprinde o* ***tristețe****/* ***Iremediabilă****...; A venit aşa, deodată,/ Toamna cea întunecată./ Lungă, slabă şi zăludă,/ Botezând natura udă/ C-un mănunchi de ciumafai, –/ Când se scutură de ciudă,/ Împrejurul ei departe/ Risipeşte-n* ***evantai****/ Ploi mărunte,/ Frunze moarte,/ Stropi de tină,/ Guturai...; Doar pe coastă, la urcuş,/ Din căsuța lui de humă/ A ieşit un greieruş,/ Negru, mic, muiat în tuş/ Şi pe-aripi pudrat cu brumă:/ – Cri-cri-cri,/ Toamnă* ***gri****…; „N-o să mai iubesc”, zisese/ Biată-mi inimă* ***naivă****,/ Dar văzându-te pe tine,/ A căzut în* ***recidivă***; *La fereastra ta-mi zâmbiră/ Toate florile din* ***glastră****,/ Numai floarea cea mai dulce/ A fugit de la fereastră*; *Ochii negri, faţa albă/ Păr întunecat şi mare,/ Inima – un sloi de gheață./ Alte* ***semnalmente****: n-are*; *Ea-şi pune voalul cu mişcări* ***discrete****./ El stă cuprins de-o presimțire* ***gravă***; *Eu nu ştiu* ***limanul*** *spre care/ Pornesc cu* ***bagajul*** *acum,/ Ce* ***demon*** *mă pune-n mişcare,/ Ce taină mă-ndeamnă la drum*; *În scurtul popas al vieții / Vreau multe schimbări de* ***decor***; *Am stat la* ***mansardă*** *o lună*; *Când luna-mi venea la fereastră,/ Oraşul părea că mă cheamă/ Să-i văd în lumină albastră/* ***Fantastica*** *lui* ***panoramă****.../ Mai sus, într-o cameră mică,/ Făceau împreună* ***menaj****/ Un moş, un* ***actor*** *şi-o pisică*; *Iar dincolo, jos, la etaj –/ O damă cu vizite multe/ Şi-alături de ea un burlac,/ Un* ***demon*** *serios de la* ***Culte****/ Cu cioc şi cu* ***ghete*** *de lac*; *În faţă sta coana Irina/ Şi-n curte, un fost* ***arhivar***; *Şi iar am plecat mai departe,/ De teamă să nu mă* ***fixez***; *M-a dus pretutindeni puterea/ Aceluiaşi tainic* ***resort***; *Ce* ***demon*** *te-a ursit să stai/ Pe* ***trepiedul*** *tău* ***barbar****,/ În noaptea limpede de mai?...*; *Un fum subțire*

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

*se ridică/ Din lampa ta cu **abajur**.../ Şi iată, ca-n atâtea rânduri,/ Ai devenit **sentimental**; În căptuşala-i de mătasă/ Te-ndeamnă visul tău curat/ Să pui o **formă graţioasă**/ De picioruş **aristocrat**...*

2.1. De altfel, efectele stilistice din poezia lui George Topârceanu pot apărea nu numai ca urmare a armoniei dintre cuvintele autohtone şi cele savante, dar şi din includerea alături de acestea a cuvintelor regionale ca *zarzăr*, *omăt* etc. În această ordine de idei sunt concludente toate versurile lui G. Topârceanu, aici interesându-ne în mod special *Rapsodiile de primăvară*:

I. *Sus prin crângul adormit,/ A trecut în taină mare,/ De cu noapte, risipind/ Şiruri de mărgăritare/ Din panere de argint,/ Stol bălai/ De îngeraşi/ Cu alai/ De toporaşi./ Primăvară, cui le dai?/ Primăvară, cui le laşi?/* **II.** *Se-nalţă abur moale din grădină./ Pe jos, pornesc furnicile la drum./ Acoperişuri veştede-n lumină/ Întind spre cer **ogeacuri** fără fum./ Pe lângă garduri s-a zvântat pământul/ Şi ies gândacii-Domnului pe zid./ Ferestre amorţite se deschid/ Să intre-n casă soarele şi vântul./ De prin **balcoane**/ Şi **coridoare**/ Albe tulpane/ Fâlfâie-n soare./* **III.** *Ies gospodinele/ Iuţi ca albinele,/ Părul le flutură,/ Toate dau zor./ Unele mătură,/ Altele scutură/ Colbul din pătură/ Şi din covor./ Un **zarzăr** mic, în mijlocul grădinii,/ Şi-a răsfirat crenguţele ca spinii/ De frică să nu-i cadă la picioare,/ Din creştet, vălul subţirel de floare./ Că s-a trezit aşa de dimineaţă/ Cu ramuri albe – şi se poate spune/ Că-i pentru-ntâia oară în viaţă/ Când i se-ntâmplă-asemenea minune./ Un nor sihastru/ Şi-adună-n poală/ Argintul tot./ Cerul e-albastru/ Ca o **petală**/ De **miozot**./* **IV.** *Soare crud în liliac,/ Zbor subţire de gândac,/ Glasuri mici/ De rândunici,/ Viorele şi urzici.../ Primăvară, din ce rai/ Nevisat de pământeni/ Vii cu mândrul tău alai/ Peste crânguri şi poieni?/ Pogorâtă pe pământ/ În mătăsuri lungi de vânt,/ Laşi în urmă, pe câmpii,/ Galbeni vii/ De păpădii,/ Bălţi albastre şi-nsorite/ De **omăt** topit abia,/ Şi pe dealuri mucezite/ Arături de catifea./ Şi porneşti departe-n sus/ După iarna ce s-a dus,/ După **trena**-i de ninsori/ Aşternută pe **colini**.../ Drumuri nalte de cocori,/ Călăuzii cei străini,/ Îţi îndreaptă an cu an/ Pasul tainic şi te mint/ Spre ţinutul **diafan**/ Al câmpiilor de-argint./ Iar acolo te opreşti/ Şi doar pasul tău uşor,/ În **omăt** strălucitor,/ Lasă urme viorii/ De conduri împărăteşti/ Peste albele stihii.../ Primăvară, unde eşti?*

2.2. Un exemplu concludent de poezie scrisă numai din cuvinte neaoşe, autohtone este poemul *Cântec*:

Frumoasă eşti, pădurea mea,/ Când umbra-i încă rară/ Şi printre crengi adie-abia/ Un vânt de primăvară.../ Când de sub frunze moarte ies/ În umbră viorele,/ Iar eu străbat huceagul des/ Cu gândurile mele.../ Când strălucesc sub rouă grea/ Cărări de soare pline,/ Frumoasă eşti, pădurea mea./ Şi singură ca mine...

În fine, prezentăm şi un exemplu de poezie ludică, prin excelenţă, *Balada chiriaşului grăbit*: *Trec anii, trec lunile-n goană/ Şi-n zbor săptămânile trec./ Rămâi sănătoasă, cucoană,/ Că-mi iau geamantanul şi plec!/ Eu nu ştiu limanul spre care/ Pornesc cu bagajul acum,/ Ce demon mă pune-n mişcare,/ Ce taină mă-ndeamnă la drum./ Dar simt că m-apasă pereţii, –/ Eu sunt chiriaş trecător:/ În scurtul popas al vieţii/ Vreau*

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

multe scimbări de decor./ Am stat la mansardă o lună./ De-acolo, de sus, de la geam,/ Şi ziua şi noaptea pe lună/ Priveam ca la teatru, madam!/ Când luna-mi venea la fereastră,/ Oraşul părea că mă cheamă/ Să-i văd în lumină albastră/ Fantastica lui panoramă.../ Mai sus, într-o cameră mică,/ Făceau împreună menaj/ Un moş, un actor şi-o pisică./ Iar dincolo, jos, la etaj –/ O damă cu vizite multe/ Şi-alături de ea un burlac,/ Un demon serios de la Culte/ Cu cioc şi cu ghete de lac./ De-acolo, pe-o vreme ploioasă,/ Mi-am pus geamantanu-n tramvai/ Şi-abia am ajuns pân-acasă:/ Pe Berzei, la conu Mihai./ Ţin minte şi-acuma grădina,/ Ferestrele unse cu var.../ În faţă sta coana Irina/ Şi-n curte, un fost arhivar./ Vedeai răsărind laolaltă,/ Un colţ luminos de ietac,/ Pridvorul cu iederă naltă/ Şi flori zâmbitoare-n cerdac.../ Pe-atunci înflorea liliacul/ Şi noaptea cădea parfumată/ Umplând de miresme cerdacul, –/ Şi-avea arhivarul o fată.../ Stam ceasuri întregi sub umbrarul/ De flori, aşteptând neclintit/ (C-avea obicei arhivarul/ Să sforăie noaptea cumplit)./ Târziu, când se da la o parte/ Perdeaua, părea că visez.../ Şi iar am plecat mai departe,/ De teamă să nu mă fixez./ Străine privelişti fugare!/ Voi nu ştiţi că-n inimă port/ O dulce mireasmă de floare,/ Parfumul trecutului mort.../ Şi-am stat la un unchi, pe Romană,/ Ţiu minte... dar unde n-am stat?/ La domnul Manuc, o persoană/ Cu nasul puţin coroiat;/ La doamna Mary, pe Regală/ (O, cum mă ruga să nu plec!/ Mi-a scris chiar o carte poştală);/ Pe strada Unirii la Şbeck;/ Pe Grant, lângă birtul lui Sbierea;/ Pe Witing, pe Tei la Confort,–/ M-a dus pretutindeni puterea/ Aceluiaşi tainic resort./ C-aşa mi-e viaţa – o goană,/ Şi astfel durerile trec.../ Rămâi sănătoasă, cucoană,/ Că-mi iau geamantanul şi plec!

3. În urma analizei poeziei lui George Topârceanu şi în special a lexicului acesteia, am ajuns la următoarele concluzii. Nota definitorie a operei lui George Topârceanu este simbioza dintre umor şi sentimentalitate, având drept procedeu preferat utilizarea armonioasă a lexicului autohton şi a celui savant şi drept efect stilistic apariţia umorului, autoironiei şi autopersiflării, toate acestea referindu-se nu numai la eul poetic, dar şi la cei mici, fără apărare, umiliţi şi ofensaţi. Un procedeu frecvent folosit de poet pentru a-i comunica poeziei ironie, umor, spirit persiflant constă în utilizarea simultană, în coexistenţa textuală paralelă a unui termen savant şi a unui termen autohton, neaoş, prozaic. Termenul savant nu este numai o trăsătură fundamentală a poeziei lui Topârceanu, dar şi formula ingenioasă care, dezvoltându-se în tiparele clasice, a izbutit să închege un mesaj profund original. În fine, poezia lui George Topârceanu ia poate fi atribuită curentului neoclasicist realist.

Note bibliografice

[1] Garabet Ibrăileanu, *Pagini alese*, *vol. 2*. Bucureşti: Editura pentru literatură şi artă, 1957, p. 55.

[2] George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită. Bucureşti: Editura Minerva, 1986, p. 826.

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)

[3] Dinu Pillat, *Itinerarii istorico-literare*. Bucureşti: Editura Minerva, 1978, p. 204.

[4] Ibidem, p. 207.

[5] Alexandru Săndulescu, *G. Topârceanu*. Bucureşti: Editura pentru literatură şi artă, 1958, p. 90.

[6] Ibidem, p. 95.

[7] Constantin Ciopraga, *G. Topârceanu*. Bucureşti: Editura pentru literatură, 1966, p. 395.

[8] Virgiliu Ene, *G. Topârceanu*. Bucureşti: Editura tineretului, 1969, p. 103.

[9] Constantin Ciopraga, Op. cit., p. 396.

[10] Ibidem, p. 396.

[11] Mircea Handoca, *Pe urmele lui George Topârceanu*. Bucureşti: Editura Sport-Turism, 1983, p. 7.

[12] Mircea Scarlat, *Istoria poeziei româneşti, vol. IV*. Bucureşti: Editura Minerva, 1990, p. 107.

[13] Alexandru Piru, *Istoria literaturii române*. Bucureşti: Editura Grai şi suflet – Cultura naţională, 1994, p. 159.

[14] Dumitru Micu, *Scurtă istorie a literaturii române*. Bucureşti: Editura Iriana, 1994, p. 342.

[15] Alexandru Săndulescu, *Op. cit.*, p. 91.

[16] Ibidem, p. 91.

[17] Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1978, p. 310.

[18] Ibidem, p. 310.

[19] Ibidem, p. 310.

[20] Florin Marcu, *Prefaţă*.// Marele dicţionar de neologisme. Bucureşti: Editura Saeculum I.O., 2000, p. 7.

[21] R.-L.Wagner, *Les vocabulaires français. I. Définitions. Les dictionaires*. Paris: Dedier, 1967, p. 31.

[22] A se vedea: Sextil Puşcariu, *Études de linguistique roumaine*. Cuj-Bucureşti, 1937, p. 376-377.

BDD-A25088 © 2016 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:21:00 UTC)